

«Midt i larmen er jeg fremmed, viddens stillhet er dog hjemmet».

OLAV E. ULVUND

Kjære leser!

Denne setning er ikke formet av meg, men kunne likegodt vært det. Da jeg ofte har kjent det slik inne mellom fjellene fjernt fra all larm — omgitt av viddens underbare fred og dype stillhet. — For fjellets fred er underbar, dets stillhet dyp — når kun fjellets egne lyder høres. Hvem som har formet setningen er heller ikke det primære, men i hvilken sammenheng den er trukket inn. Og den hører hjemme på steinen som er reist til minne om forfatteren Jacob Breda Bull, som er å finne mellom gamle ærverdige bygninger i gårdstunet på Bull-museet i Øvre Rendal. Bull var ikke bare hengiven naturelsker og lidenskapelig fjellvandrer, men også gudbenådet skildrer av naturen. Som med sin glimrende fortellerkunst, store fortellerglede, frodige fantasi og fullkomne innlevelse i det stoff han behandlet, står sentralt av våre forfattere som gjennom tidene har syslet med skildring av natur og folkeliv.

Mitt første møte med Bulls litteratur skrives tilbake til barneårene, og som jeg senere har frisket opp med passende mellomrom. — Og det har alltid vært like fornøyet, like underholdende, men også spennende å være sammen med hans fargerike personer, som han på mesterlig måte føyer sammen med naturen. — Og hans særskilte tolkning av naturen er slik bare han kunne det.

Bull ble født på Øvre Rendal gamle prestegård året 1853, av foreldre sogneprest Mathias Bull og hustru Henriette Margrete, f. Breda. Her levde han sine barneår, og med det våkne blikk og åpne sinn en må anta gutten hadde, er det grunn til å tro at dalens natur satte spor i hans sinn.

16 år gammel forlot han Øvre Rendal, da familien flyttet til Botne i Østfold. Hvor vidt foreldrene tenkte sønnen skulle bli embedsmann med kappe og krage tier historien. Men Bull gikk som 23 åring ut fra universitetet i Kristiania med teologisk embedseksamen i lomma. Prest ble han ihvertfall ikke. — Og det er grunn til å tro at ingen visste bedre enn ham selv hva han var eslet til.



Mot Solen. Øvre Rendal.

Foto: Olav E. Ulvund.

Etter endte studier virket Bull en tid som journalist og var utgiver av flere blad.

Sine første noveller ga Bull ut i 1879, og skrev nær sin død i 1930, 77 år gammel. Bulls hovedverk er hans folkelivsromaner fra Østerdalen, der Øvre Rendal står sentralt. En serie i 6 bind. Bulls evne til å fabulere trer klart fram — men han er på linje med grunntrekkene i folkelivet i Østerdalen på den tid.

Det meste av sin forfattertid tilbragte Bull i København, men fant hver sommer veien tilbake til sin barndoms dal — Øvre Rendal. Der vandret han omkring i fjellene — ofte sammen med personer han senere skildret i sine bøker. Bull var glad i folket, elsket dalens natur, og når han trett av byens larm vendte tilbake til sin barndoms bygd søkte han «viddens stillhet».

Fjellheimen øst for Øvre Rendal — der vidden bølger innover mot fagre Sølensjøen og hvor Sølen majestetisk løfter seg til vakt og vern over en betakende, skjønn fjellheim — var hans hjerte nærmest. Og her skulle hans hjerte hvile, som var hans siste ønske like før terskelen til Det Store Ukjente.

Og rendølene oppfylte hans ønske på eneste måte de kunne. Og inne på vidda — like ved fjellveien som fører inn til Haugsetvollen ved Lille Sølensjøen — har den folkekjære og naturglade dikter fått et verdig minnesmerke. Forsiden preges av forfatterens ansikt i profil — med blikket søkende mot Sølen. På motsatt side er risset inn hans navn, årstall for fødsel og død samt symbol for hans ønske. Og under er risset inn: — «Mitt hjerte skal hvile i Rendalsfjellene».

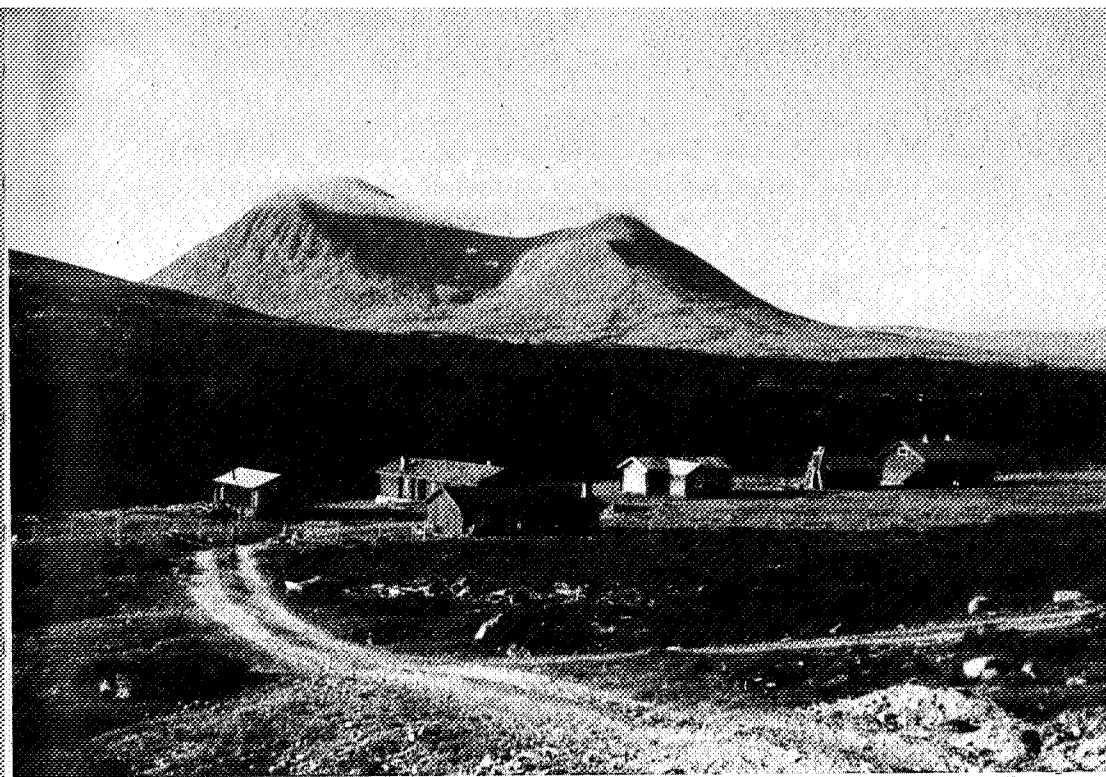
Som før nevnt var Øvre Rendal gamle prestegård Bulls barndoms-hjem. Bården ble bygget ferdig i 1747, men ble lagt ned som sådan i 1887, og kom over i privat eie. I 1920 kjøpte så Øvre Rendal kommune gården med tanke på å få til museum for å ta vare på minnet om Bull og hans livsverk. Men det tok tid å realisere ideen da museet først kom i gang i 1963, 43 år etter at gården var ervervet. Årsak eller årsakene er ikke klart for meg. Derimot er det klinkende klart — at her er det gjort godt arbeid. Og det teller mest for meg som har vært Bulllesker fra barnsben av. Hele anlegget er et levende bevis på at ikke bare forfatteren, men også mennesket, Jacob Breda Bull, har stor plass i rendølenes hjerte.

Og skulle du som leser dette hverken ha lest Bull eller vært på museet, så hast til ditt bibliotek og få tak i hans bøker, og i juni, juli eller august gjør du tur til Bull-museet i Øvre Rendal. Og dersom omviseren — Ole Hoelsæther — ikke er opptatt med omvisning inne i hovedbygningen møter han deg ved porten og viser deg først Vesleblakkens grav og deretter en stein tatt ut av fjellet, meislet av naturen til form og linjer som passer godt det formål den tjener.

Og på steinens øvre del er et portrett av forfatteren innfelt — kunstnerisk utført i kobber. Og under leser du: — «Midt i larmen er jeg fremmed, viddens stillhet er dog hjemmet». Og lenger inne i tunet viser han deg nok et kunstverk som er Vesleblakken i full størrelse. Som vi nordmøringar har grunn til å være stolte av, for skaperen er kunstneren Tore Bjørn Skjølsvik, fra Tingvoli på Nordmøre.

Monumentet som ble avduket under Bull-stevnet 3. juli 1976, er gave fra en dame i Øvre Rendal. Vesleblakken har sin egen historie som gjør at dens gjenskaping har plass i tunet på Bull-museet. Bull var ca. 10 år da hans yngre bror Johannes ble alvorlig syk. På den tid var nærmeste doktor på Tynset, 5 mil unna. Det var vinterstid, og med Vesleblakken i skjekene satte prestegårdsdrengen Ole Jonsen, kurs mot Tynset.

Og drengen lot sin venn i skjekene forstå at det hastet, og slet seg fram gjennom skavler og drevkammer, ikke bare den lange vei til Tynset med også tilbake med doktor tidsnok til å hjelpe den syke gutt tilbake til livet. Men Vesleblakken sovnet stille inn på sin bås i prestegårdsstallen like etter den strabasiose tur for å berge guttens liv. Denne hendelsen



Follandsvangen.

Foto: Olav E. Ulvund.

festet seg i barnesinnet — og en fin og følsom fortelling kom i moden alder.

La meg før jeg slipper taket på Bull trekke fram noen treffende ord av ham: «Men den som en gang har kjent fjellviddens underbare makt — glemmer det aldri». — Alle som har kjent eller opplevet fjellet på samme måte — vet at det er sant. Men vi vet også at det å aldri glemme er i denne sammenheng ikke bare å minnes tilbake — men å søke tilbake til fjellet om igjen og om igjen.

Når det gjelder våre pionerer som i fjerne år fikk igang bygging av hytter og varding av stier i forskjellige fjellområder i vårt land — er jeg ikke i ringeste tvil om at det var deres forhold til natur og fjell som var drivkraften. Og den samme kraftkilde øser vel også dem av som i dag står sentralt i våre turistforeninger.

Men nå holder jeg på å glemme deg, kjære jublant — evig unge fjellfugl. 90 år er gått siden du stakk nebbet gjennom skallet og 3 år senere sled ut fra reiret for å prøve vingene som bar deg til toppen av Gråkallen, der du bygde rede om ikke for fjellvandrere så for marktravere. Og det var slett ikke en liten førstegangsflykt.

Men du vokste fort, vingspennet økte og blikket søkte øst mot grensefjellene. Og snart førte sterke vinger deg over fagre Trøndelagsbygder inn mot Sylene, der du landet og tømret din første hytte mellom kronglet fjellbjerk ved Neas bredder.

Men også andre områder var tiltrekkende og ikke lenge etter var du i gli over Trollheimens høer og topper speidende etter plass til nok en hytte. Og du fant den like ved Svartådalen mellom Slettåas og Svartåas buldrende vannmasser, rammet inn av mektige fjell. Og her reiste du den av alle fjellturister så ettertraktede Trollheimshytta, — dit alle stier fører. Til selve hjertet av dette veldige byggverk i berg og gråstein som gjennom millioner av år fullendt har formet seg og i generasjoner lokket til seg ikke bare norkse fjellturister, men også fra våre naboland. Og i senere år ikke bare fra Europas, men også fra fjernere kontinent. Og jeg minnes en augustkveld da glade fjellvandrere var samlet i peisestua på Trollheimshytta, der en ung pakistaner underholdt med nasjonale sanger fra sitt hjemland akkompagnert på hyttas gitar av en ungdom fra Trøndelag. Forbrødring — langt, langt ut over landegrensene. I Trollheimen har jeg vandret mest, men også i Sylene er det blitt mange turer. — Og minnene strømmer på.

Til sist — kjære jublant — vil jeg gi uttrykk både for takknemmelighet og beundring, ikke bare for pionerens banebrytende arbeide, men også for dem som i hver generasjon har ført Trondhjems Turistforening videre gjennom skiftende tider i 90 år.

Og til slutt: Hjertelig gratulasjon med milepelen 90 år! Og mange gode ønsker følger deg på veien ikke bare fram til hundre-tallet, men mange, mange ti-år fram i tida.

Brevandring

WALDEMAR BLUMER

Brevandring kan være litt av hvert. Det er alt fra det å måtte krysse en breflate for å nå målet på en fjelltur, til det å oppsøke et breområde for dets egen del for brevandring i blåsområdene, brekltring eller skiturer på ekstreme tider av året.

Vi ble bitt av brebasillen under en fottur i Jotunheimen hvor vi på en «hviledag» hengte oss på en bretur i Svellnosbreen, under Galdhøpiggen topp. Det ga en følelse av å være en gjeng Kariuser og Baktuser der vi gikk på snøbroer mellom istårn, gjennom trange iskløfter og nåløyer, og på kanten av dype, mørke bresprekker, hvor vi lenge kunne stå å lytte etter isklumper som vi sendte nedover.

Beslutningen ble tatt, neste gang skulle vi kunne gå på bre på egenhånd. Vi ville slippe å måtte «vasse» sammen med masse andre mennesker. Denne opplevelsen kunne bli mye større hvis vi fikk utforske slike steder på egenhånd. Vi skjønnte at et taulag på 4—5 stykker måtte bli mye smidigere enn det vi opplevde denne første gangen med 25—30 stykker i tauet.

Vi gikk på brekurs. Disse arrangeres av DNT (Den Norske Turistforening) og går en rekke steder i landet. (Finse, Hardangerjøkulen, Krossbu, Smørstabreen, Flatbrehytta, Jostedalsbreen, Svartisen.) Videre arrangerer Bergen Turlag brekurs på Hardangerjøkulen og Folgefonna. Her fikk vi gjennom teori og praksis, innblikk i en bres særegenhet, luner og snodige oppførsel, hvordan vi best skulle unngå eller gardere oss mot faremomentene og opplevde særegenhetene ved dette spesielle elementet.

Store suppleringer av fjellutstyret var ikke nødvendig for også å kunne underlegge seg breene. Vi kjøpte tau, seletøy, kramponger (stegjern til bruk i bratte blåsområder), og isøks (universalredskap). Det generelle fjellutstyret som skikkelig fjelltøy og støvler hadde vi fra før. Senere, og i forbindelse med brekltring ble utstyret komplettert med skruebolter, linjer og slynger.